

REPUBLICA DE PANAMA

TÄRÄ I LEIBÖTÄ.

LEI AUNE GOBRANKÄTRE.

KÄ NIKWITE, NÜNATA ÑO AUNE NURA

NÖKA KÄ ÑÖ NGWÄREBITI

**Tärä lei bötä I.
Lei aune Gobranakätre.
Kä Nikwite, Nunata ño
aune Sribita ño, Kä ñö
Ngwäre
(Cuenca Hidrograficas) biti.**

**(Consultor):
Lic. Hector Huertas G.**

**(Diagramación)
Nelson De Leon Kantule.
(Dad Neba)**

**Bä Dätekä:
Ologuagdi.**

**Üai Diankä:
Ing.Edwin Land.**

**Üai Bötä Kena
(Chucunaque) Ñöi.**

**Tärä Kwitaka Kuke
Ngäbere Biti
David Binns S.**

**Köböire.
(FONDO PARA EL LOGRO
DE LOS O.D.M)**

INDISE

KUKE MÖTÄ

1. ¿Dre Kä Cuenca Hidrográfica?
2. ¿Cuenca Hidrografico tä dikanitubo ñö?
a) Dre noain näin kwe, kä ñöre kräke?
b) Dre noain näin kwe, Käte Tibien.
3. ¿Cuenca Hidrografico ñobötä tä sistemare?
4. ¿Drede noain näin (Cuenca Hidrografica) Kwe?
5. ¿Ñobötä ütiäte (Cuenca Hidrografica) biti Kra rebadre?
6. ¿Dre Kä (gestión Integral) Ñö Kräke noain rebadre (Cuenca Hidrográfica) Kräke?
7. ¿Dre Kädikata (Cambio Climatico) aune dre ñökainkä (Cuenca Hidrográfica) bötä?
8. ¿Dredre ükateta (Estado Panameño) Kwe, Kwe ni rebadrera juto dredre reba ñökainkä (Cambio Climatico) i, Kräke.
9. Kuke Ükaninate Kä ngöi tibien kräke
10. Leita dätebare gobran (panameño) kwe Krade kä tibien biti kräkë.
11. ¿ Nitre köböbure meden meden rebadre Krare (Cuenca Hidrográfica) kä ñö ngwäre biti
12. ¿ Dredre noain reba nitre göbrane Kwe sribi (Cuenca Hidrográfica) kä ñö ngwäre kräke?
13. kuke nemani bare.
14. Tärä, kuke ne botä.

MÖTÄ

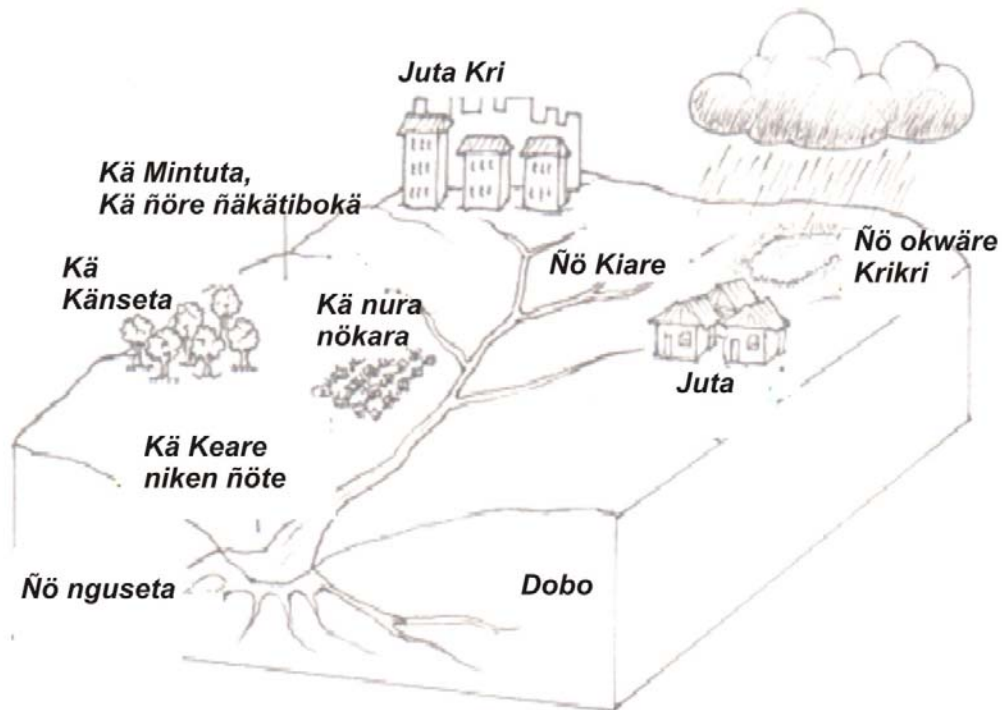
(Cambio Climático) kä nikwite tibien (teme) ne nāmāne kukere akwa, nikwitani kuke metrere kä ngöi ta, ñokisete ye ara köböire kuke nökaikā tare mi nire krāke. (Los Estados) gobran tre kä ngöi tibien tā lei dātere kwe (Cambio Climático) kä nikwite tibien ne ñakare rökadre, ñakare rökadrekā tare dikaro aune ni nire tādre juto krāke, kwe jondron nierara kāte aune, ni nire ñakare jaroaindre krübātre.

Kā (Panamá) neta sribire kwe dredre noain reba kwe (Cambio Climático) köböire kuke nökaikā, ye krākē ni rebadrera juto. Ka nikani roāre mrā ta yebötā gobrankwe (Plan Nacional) kuke dātebare, te lei dātebare aune kwe käre krāke juta kwatire rebdre nüne kä nikwite ye bötā. (Las Cuencas Hidrográfico) kä ñö käire te dredre tā yebāri nian reba ngwarobo (Cambios Climático) köböire aune (sistema) kä ye kwrere kāite ni nire (Campesinos) aune ngöbe tārā, jondron nire kriire aune bāri ütiate arato, ara ñö: Dredre noaindre dāteta nete nitre gobrane rebadre sribire ñö (Cuencas) bötā aune bötā juta kwatire rebadre dredre noaine, ñokisete ye bāri kä ngoboabitikā tibien.

Tārā kene ne, dātebare noāre aune reba nūke gare, kwe lei (Nacional) aune gobran meda meda käibiti tibien, kwe lei dātebare jondron tārāra nierara biti kraka aune (Cuenca Climático) böta ne rükadre gare. Tārā nete ngweantāritā ¿ drekā (Cuenca Hidrográfico) aune nitre gobrane rebadre dre noaine, aune köböbuere (Sistema de Cuenca) krāke aune juta (Campesinas) aune ni ngābere rebadre siba krareño, kuke öto ñö aune reba nüne ñö, kwe nakare rebadre tare nike (Cambio Climático) köböire dikaro.

Kuketa tārā kenate ne medenta kukere ngweanitāri nitre tā sribire ñöño (Cuenca Hidrográfico) ne käibiti nura nökabötā.

2. ¿ Dre (Cuenca Hidrográfica)?

(Cuenca Hidrográfica) Nebrä kä nierara te, ñú nókain, niken ngötai aune nen ji kratibe, niken nein ñöre, ñö okwä krikri (Lago) aune mren niete. Kä ne biti ni nire tärä nüne, jondron nire nire tärä aune jondron kriire kiangötäre, jükrätre nüne jabiti kwari kwari.

(Cuencas) o kä nö ngwäre ne neme kwitekä medente, täräita medene ta gare, ne ta ükanite o ñäkänitibo kä mente kwin kä nqutiare niken nintuta, kä ñöre bäre köböire.

Kä bäreta, kä ngutuäre, te ñu ñöi neketekä o ngötai aun e ne ñöi niken ñö nente krikri, kiare aune kä ñöre meda känime bäre, ye kanti rükadre gare abökän

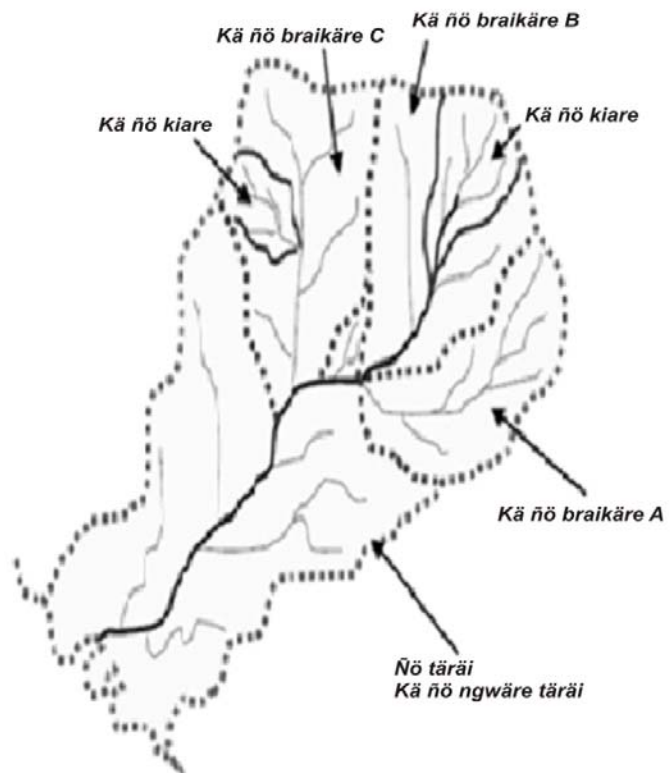
(Cuenca Hidrográfica) nietabrä kä jireiti, kä tibienti, te ñö niken ngötai kä keteitibe te, gare kwin.

3. ¿ Kä ñö ngwäre ne ñäkätibota ño?

(Cuenca) kä ñö ngwäre kri, ta ñäkänitibo ketamä ara, kä ñöre kri (Cuenca) kä ñöre braikä (Subcuencas) kä ñöre kia (Microcuencas). (Subcuencas) kä ñöre braikä netä mäkänitibo, ñö brai brai niken nen ñö krite biti. Kä ñöre braikä (Subcuentas) ne tä kä ñöra kri (Cuencas Principal) bötä arato.

(Microcuencas) nienta nebrä kä kiä kia, tä kä ñöre brai braite käräta. Krere erato (Cuencas) kä ñöre käite kätä i krämä, kä mintuta dañö kwini; ngutuäre kä bä tibienkä aune kä tibien.

Kä mintuta, kä ngudrere niera aune kaibiti kä krere erato. kä mintuta aune kä bä tibienkä te kä ñö küdere; kä tibien abökän bäri ütia te nura möka kräke aune müna käi ninirei, ñokisete kä ye kwrere bäri kwatare tibien. abökän biri ütiäte nura noká kräke aune nüna käi ni nirei, ñokisete käye kwerere bärkwatare tibien.

4. (La Cuenca) ñö käi ne ,tä ükanitera nierara.

Nö käi, tä ükanite jondron ñöre, do bore biti; jondron krere, nirebiti aune ni nire näin sribire jondron ngweane kräke ,drekwa dätere nünana, jondron ñöre, do bore biti; jondron krere, nirebiti aune ninire näin sribire jondron ngweane kräke, drekwa dätere nünana, joudron dätere (instituciones) käre kräke, jükrä tä jabiti kwäri kwäri aune tä nünaka deme jabiti kwari kawari, nünadre kwini mare ngwane kräke.

Ye böta dre rökadrekä ji krati bötä ngwane, jukrä kräke kuke rökadrekä. Erere bä kore: Jondron burei kämi mintuta gadrekä ngwane, jondron gware Krä ke kuke rökadrekä.

5. ¿Drede noain näin (Cuencas Hidrográficas) kwe, kä ñöre kwe,?

a. Jondron ñöre bötä.

1. Näin ñü ñöi ükekrö aune jondron meda meda abökän ñö ngusetare, ñö nenre aune ñö kiare, kore se, näin ñö ükekrö, drekwa nire, krire aune ni nire kräke.
2. Ara köböire ñö ükacröta ji kabre aune kä noäite kräte.

b. Kä ni bäreta kräke.

1. Nen nierara käte tibien, abökän köböire ñö bä aune mrita näin bäri kwin.
 2. Köböire jondron nire, jondron krire aune ni nire ie kä tärä nünana, köböire drekwa krire nierara aune näin ni yudaire kwe drekwa nire nire ji kabre tädre.
 3. Köböire tä (Carbono co2) jiere, kä känsenta krire tärä käbiti tibien köböire.
 4. Ara kóböire kä do bore täte ngöi aune jondron do bore ji kabre tärä.
 5. Ara köböire drekwa tärä käbiti tibien nierara abökän biti nire näin nüne.
 6. Ara köböire kä reba kwin jondron noaina aune däte kräke ni jükra kräke, nura nö kara(industrias) jondron dätenäin (máquina) biti kräke ñö kwin (potable) kräke, jondron kämi käte tibien tükatekä, (electricidad) noaina, köböire kä ñan niken ñöte, köböire jondron burei mente jänüke ñöbiti, ara köböire ño krüte ngwane meda nemeta täte.
Ye kwrere erato näin ja yudaire jondron krire nire tükekä kä biti tibien.
- 6.¿ Ñobötä ütiäte, kra rebadre (Cuencas Hidrográficas) biti?**

- Ño ñara ni nirei, kä ngweana noare jabötä aune nura nöka kräke, (Cuencas Hidrograficas)kite. Ni kwati erato kräke kä ñö okwäre kriki (lagos) aune ñö nen käi neme noare bötä, te niken basare rure, gwakite aune jüben. Jondron nire mokre känsenta tä nüne (Cuencas Hidrograficas) kä ñöre kwin biti erato, jondron mröra aune ngitia käire kräkere.
- (Cuencas) näin ñö ükekrö abökän ña näin ni nirekwe, ñö kwin dikaro drekwa nire nire kräke, ñö kwin ñara (agua potable), Ñö keara nurabiti aune ño sribira jondron kwitara (máquina).
- (Las Cuencas Hidrográficas) köböire jondron nire kriire ji kabre nüne ja biti kwári kwári, kore se jondron nire aune jondron bäre aune ara köböire drekwa neme abökän biti (Cielo de Agua) köböire ñü nökäin käräta, ñö nikwite mutare biti nökäin ñüre käräta.

Kwrere erato sribi rebadre metre (cuenca) bötä aune kra rebadre biti, ye köböire jondron ngwean deana kä ye kánti, ngweandi metreaune kwin aune kä ni bäre rebai kwin erato.

Nitre ja tötikaka kri (científicos) aune köböbure ie tä gare abökän.

jondron ñöre nierara ja nirera, ne rebabadre gare kwin aune sribi.

rebadre kwin (Cuencas Hidrografica)bötä ngwane kra rebai metre ñöbiti. Dre erere noaindi (Cuenca Hidrografica) te ngwane näin mate dre erere ni nire näin noaine bötä.

Sribi näin (cuenca) bötä, kwe metrere, dredre tä kä ye te ñakare gadrekä, drei ni tö metrere bötä deandre jai, jondron ñöre metrere, jondron kriire aune dobo tibien, ñokisete gare abökän. nire aune ni jutate yeta kraka dredre tä Käte ie ni tö nünana ye, biti o ni nire reba gankä erato.

Sribidre kwin (cuenca) bötä kwe, dredre tä te ñö, dobo tibien, jondron kriire aune jondron nire nire, ñakare nendre ngwarobo, ñakare readrekä o ñakare rebadre bren, aune sribi rebadre kwin dredre tä kä yete bötä, kwe ni jükrä rebadre nüne

kwin biti, ye käite nütüdre, ni mare ngwane tö rebai dredre tärä käte yei nünana erato, ye böta ngoboa rebadre kwe tädre kwin aune täte.

7.¿Dre abókän (gestión integral) ñöbötä (Cuenca Hidrográfica)kräke?

(La gestión del agua por cuenca Hidrográfica) yebrä drekwa bötä sribidre, noaindre, ja ketadre, dre dre tärä sribira, dre tärä dätebare leire aun edre erere ükadrete kwe ni jükrä rebadre sribire siba , kwe (cuenca) käi tibien bötä sribi rebadre jondronta ja käni ye bötä.

- Ñö noaindre bätäkä ngwarobo, sribira, dre erere noaina, sribidre ño bötä aune dre dre noaindre kwe ñakare krütadre.
- Ja mikadre juto kwe dre tare ñakare rökadrekä käte, nökainka jondron ñü jobere, kä murie krikrire köböire ye rwrere köböire siba.
- Jondron dätenäen sribira ñöbiti, ngoboabiti aune jondron meda meda noainain sribikä ñö ngoboa bitikäkwe käräta. Ñö ngoboadre biti, sribi ño ño, ñö biti, aune ñö ngoboabitikä, kä ketare ketare (distrito) te aune ño kitadre nura biti bötä.
- Ñö tädre käre käre, aune ño köböire ñö aune jondron ñöbäre ye bötä sribidre kwe tädre kwin.
- Kwe ñö tädre ere aune kwin abókän ocebadre bare aune drekwa räke ñö rebadre täte, aune jondron meda meda kärä näin nura nökakräke aune jondron ngweane diana Kräke sribidre käräta.

8. ¿Dre (Cambio Climático) aune ño nökainkä (Cuenca Hidrografica) bötä Köböire?

(Cambio Climatico) nieta yebrä kä tä nikwite ne ngwane, aune köböire kä kwain ngire ñüre (ño ngrötaika, ño rebai kri gwä gwä).

Ne kukeita nökaikä metre ni nire köböite aune ñakare metre ni nire köböire, ñokisite ni nire näin drekwa noaine niken nikwite ngübüre abókän nain Kä murie neme mutate kwinta nien ngwarobo kä ngöi, ara kisete kuke kite nökainkä ni jükrä Kräke aune ni mare ngwane Kräke rebai kukere erato.

Kä nikwite ne mate metrere ni jondron nökaka köböire aune jondron biti nünata ni kä ngöi ; tibienkwe ne ngwane köböire.

Jondron kökä näin krübäte, (petróleo) biti sribita aune jondron meda däteta biti kä netata krübäte ñan ötdre a sbökän köböire, kuke ne nökäinkä bäri krübäte, juta krikri jondron dätäkä (máquina) biti köböire metrere.

(Cuenca Hidrográfica) kräke ñakare sribidre, jondron noaindre, ñakare ja ketadre sribi kräke, jondron sribira ñakare, aune lei däte ñakare ngwane ni nire juta kratire te bike tare nike nünana.

Kore: kri mintuta (cuenca) bitita netadre jükrä, ngwane kuke rebai ñöbötä ñokisete ñö rebai nen drekebe kä bötä moto niken ñö nente. Kä do bore biti jondron krire ñakare ngwane, ñö ñakare reba nekete bötä aune ñakare reba ketekä ükekrö, ñü ñöi, näin nen jükrä ñö nente, ñoi ririai kri kwe kä tibien (Cuenca)

te niain ñöte.

9.¿Dredre noainta (Estado Panameño) gobran panameño kwe, kwe kä nikwite (Cambio Climático) ne köböire ni ñakare rebai tarei nikai krübäte.?

(República de Panamá) Kä Panamá kwe, ja kä tikanina siba (convenciones Internacionales) bötä, kuke (Cambio Climático) bötä, drekwa nire-krire kukey bötä, auno jondron rebadre ni nire dimikara, drekwa tärä kwenkate bötä. Kuke nemani ükatebare ji kabre ne, kwitanina leire kä (Panama kwe abökän bötä ni gobrane jukrä tä mikaka täte. Kuke däteta sibrira gobran kä meda meda bitikwe, ne ni panameño) rebadre kain ngäbiti kwe:

Ni rebadre drekwa ngoboarebiti aune drekwa nire-krire biti sribidre akwa ñakare gadrekä kuke dätebare kwe ñakare rebadre nökäinkä aune ni nire rebadrera juto kuke nökäinkä.

(Cambio Climático) köböire, ye kräke.

Kuke ükadrete leire, ye bötä nitre (Campesinas) aune ngäbere ka rebadre täte.

10. Kuke Sribira Gobran Kwati Kwe.

<i>Kuke Sribira</i>	<i>Kuke tä te</i>	<i>Kä te kani ngäbiti.</i>
Kuke Dätebare Gwaire, Drekwa Nirebötä.	Drekwa nire tärä, ngo-boare biti, kradre biti aune sribidre ño biti, jai. Kä nikwite kräke	Lei No.2köbö 12 söi bötä, kä 1995 (Gaceta Oficial , No.22,704,kä 1995.
Kuke Dätebare Gwaire,kä Ni-Kwite Bötä .	dredre noandre kwe ñakare rökadrekä aune nünadre ño te.	Lei No.10, köbö 12 abril söibötä kä 1995. (Gaceta Oficial)No.22,763 Köbö17, abril söi kä 1995.
Kuke Dätebare Gwaire,Kioto.	Gobran jutai krikri te ñakare rebadre jondron dätare ere (máquina) biti garakä.	Lei No.88, kä 1998 köbö 30, (noviembre) söi.(Gaceta Oficial) No.23,703, kä 1998.
Kuke Dätabare Gwaire, käñakare Kwitadre Ümane Rüere.	Kä tibien ñakare kwita dre ümane rüere dre dre noaidre aune ño köböire kä ngire, kä mike ñötare, ñakare rebadre kukere kräke.	Lei No.09,kä 1996 bötä, köbö 6, enero söi bötä. (Gaceta Oficial) No.22,946, kä 1996.
Kuke Dätebare Gwaire,107, O.I.T. te.	Dredre tä ni ngäbere di mikara ükanite.	Gabinete, Decreto No.53 kä 1971.(Gaceta Oficial) No.16,812, mika ni gare Köbö 17, marzo söibötä, kä 1971.
Lei Komarka ni Ngäbere kräke, Bötä.	Ni ngäbere kräke Kä ñakanitibo gobraina (Division Política) aune komarka ngoboadre biti ñö köböbutrekwe, ükanite.	Lei 10, kä 1997 aune (Decreto). lei 2, kä 1983 aune (Decreto) Lei 34, kä 2000 aune (Decreto).

Gobran (Panamá) kwe lei dätebare kabre, kwe kuke dätebare gwaire gobran kwati ben ne ka rebadre táte aune ja mikadre juto, kä nikwite köböire kuke nökaikä rüere, abökän noain rebadre táte nitre gobranekwe aune bötä nitre ngäbere aune (Campesinas) kwe.

(La ANAM) ta sribire gwaire (**MINSA, MIDA aune SINAPROC**) be (Unidad de Desertificacio aune Cambio Climatico) biti, jutatre (Campesinas) aune ngäbere tölike ñokisete niara tre bäri tä kä

noäre noaindre (Cambio Climático) kä nikwite kräke aune dredre noain rebadre kwetre, kwe kuke nökäinkä kä ngöita ne, ño, ñö neme kri, ka nien nöte, (Cuencas hidrográficas) te kräke.

11. LEI KÄ (PANAMÁ) BÖTÄ.

Lei kä	kuke tä te	Numero aune kä.
Lei kä ngöita drekwa käte bötä.	Jondron käte biti kra rebadre, aune sribidre ño biti, kwe ñakare readrekä.	Lei 41, kä 1998 bötä.
Lei jondron nire KäSENTA bötä.	Ni jükrä tä jondron nire käSENTA biti kraka, Ükanite.	Lei 24, kä 1998 bötä.
Lei jondron Krire bötä.	Jondron krire käSENTA gare (Estados) ie, ni jükrä, Kwe, ükanite , aune tä ni Jukrä kräke abökän bötä Sribidre biti aune tikadrekä iai ni tö ie bötä kwe ñakare readrekä.	Lei I, kä 1994 bötä.
Lei EIA.	Dre erere noaindre käte, reba dre erere nien ngwarobo rebadre Tuin ngwane, sribi ye noain rebaya o noain ñakare reba bötä ja tótkadre käni.	(Decreto Ejecutivo) 59, köbö 16, marzo söi bötä, Kä 2009 bötä.
Lei Ñö Bötä.	Ñö jondron kwini ni jükrä Kräke, abökän bötä, dre kräke diandre, ngoboadre biti ño aune ni gobranekwe sribidre ño bötä, ükanite.	(Decreto) Lei 35 kä 1966, bötä.
Lei (Cuencas Hidrograficas) Kä Ñö Ngwäre Bötä.	Gobrankwe sribidre ño (Cuencas hidrográficas) bötä aune (Dirección) Kä rebadre köböbuere sribikä bötä, ükanite.	Lei 44, köbö 5 (agosto) söi, kä 2002 bötä aune (Res. AG.-0527-2005).
Lei (Agraria) Kä Bötä	Kä dräidre, ye tä ni jükra krake aune ni jükra tö ie aune Drekwa käte ngöboadre biti, ükanite.	Lei 37, kä 1962 bötä.
Lei (Municipio) Bötä.	(Estado)kä (Panamá) tä ñäkanitibo ño, sibira gobrain aune Sribidre ño jene jene nitre Gobranekwe, ükanite.	Lei 105 aune 106, kä 1973 bötä.
Lei Komarka ni Ngäbere kräke, Bötä.	Ni ngäbere kräke Kä ñäkanitibo gobrain (Division	Lei 10, kä 1997 aune (Decreto). lei 2, kä 1983 aune

	Política) aune komarka ngoboadre bití ñö Köböbutrekwe, ükanite.	(Decreto) Lei 34, kä 2000 aune (Decreto).
--	---	---

12. ¿Gobran meden meden tä (Cuencas Hidrograficas) ngoboa bitikä?

Sribidre ñoño aune nire rebadre (Cuencas Hidrograficas) gobraine, ngoboatikä, ükanite lei 44,kä 2005 bötä, ngwane (ANAM) rebadre (Cuencas Hidrográficas) bötä sribikä aune ngoboa bitikä gwaire (Instituciones) ni gobrane meda, kraka (cuencas) biti.

Ni gobrane medakwe sribidre gwaire (**ANAM**) be (Cuencas Hidrográfica) bötä, ara tä ja kani ne:

1. Köböbu kä ngöi tibien (Panamá) bötä,) (**ANAM**) kwe sribidre (Dirección Nacional de Cuencas) be, ara tä (Comités de cuencas) noainkä nitre nünaka jutatebe aune ara **rebadre** sribire gwaire (Intituciones) medabe.
2. (**El Ministerio de Salud**) ne gobrain rebadre ni nü nanka kätë ngoboabitikä kwe ñakare rebadretre bren, nike aune arabe tä dredre sribie noain näin (Cuencas) biti mikatärikä ñärärä.
3. (Ministerio de Desarrollo Agropecuario, MIDA) gobran ne ara tä leita ükanite ni kä bökänkä dimikara, ye kaka täte aune kä tä gare ni (Campesinas) aune ngäberei ye tä kaka täte, erato.
4. (Sistema Nacional de protección civil, CINAPROC) ne ara gobrain tä ni nünaka käbiti (Cuencas) biti tötikaka, jondron ñüre, muriere aune jondron meda meda, köböire ni reba ja roaine, aune reba jondron nikwe nien ngwarobo ye böta, aune nitre dredre noainkä kwe drekwa ñakare nökanikä bötätre. (**Las Autoridades Políticas Administrativa**) gobrain meden meden tä kä Köbübuere tibien. Kä ñäkänitibo tibien gobrain te (Cuencas) ta.

Lei kri (Constitucion Nacional) te tä ükanite (artículo) 5 te care, kä tibien (Panamá) ne tä ñä känitibo (Provincias) re, árabe meda ñäkä nitibo (Distritos) re árabe meda ñäkänitibo (corregimiento) re aune lei biti kä meda ñakätibo reba (divisiones políticas especiales), ara erere komarka, ñäkänitibo ni ngäberei kräke aune lei biti kä ñäkänitibo kradre biti kräke.

Abökän erere te gobranta kore:

Nitre (Gobernadores)

Nitre (Alcalde) re).

Nitre (Corregidores)

Komarca Te abokän:

Nitre rebadre komarka köböbuere (gobraine) nemani ükanite leite ara:

(los Caciques Generales) kasike komarka ngóita kräke.

(los Caciques Regionales) kasike komarca ketaretä kräke.

(Los Caciques Locales) kasike komarka ketare kia kräke aune (instancias Tecnicas) ükanite (Congresos) ni ngäberekwe te, ara erere (La Dirección de Recursos Naturales y Ambiente (DIRENA) ükanite komarkä (Embera-Waunaan) aune bötä (Comisión Técnica Especializada Interdisciplinaria) abokän ükanite komarkä NGäbe-Bukle Kräke.

13. ¿ Dre dre noain kräke nitre gobrane bá krikri kädikani sribiká (Cuenca Hidrográficas) bötä?

Nitre gobrane nekwe sribidre kwe ñakare kuke rebadre nökaunkä, rebadrete sribidre kwe kuke rebadre nökaunkä, rebadretre sribire kwe jondron noaindreta täte aune ngite kaka ni biti erato. Kuke ñakare rökadrekä kräke sribidre nieta, ara erere krä nitre nünaka juta juta te tö rebadre dre erere noaindi, ngwane tä nitre gobrane ne käräkä , dre noain bike ye tuin bötä (Permiso) biain o ñakare kwe , ne kwe dredre tä (Cuenca) te ye ñakare niandre ngwarobo kwetre.

Gobran sribikä jondron noaindreta täte kräke , reba noaine sribita kisete di biti , o ni meda reba kärere i e aune reba dre noain bare blo ye tuinbiti, biti jondron noain ngwenadreta täte (Cuenca) te, Aune ngite kakaka ni biti, nebrä jondron nian ngwarbo kri (Cuenca) te ngwane noin dredre sribie noaindre ñakare (Cuenca) te, noin Mike gare nitr jutatei.

Gobranre sribikä (**ANAM, MIDA, MINSA Y SINAPROC Y EL DIRENA**) ne reba, dre erere noaine kwe kuke ñakare rebadre nökaunkä (Cuenca) biti, ñokisete niaratre jämi (Permiso) bien nire erer ie ngwane näintre käni dre noain tö i ye bötä ja tötike, aune naintre kuke ükete (Planes de Manejo) kwe sribidre ño kwetre rebadretre kain täte aune areraoto nitrejutate kräke kwe rikadrete dre erere noaine ngwane, dre erere tä käte aune (Cuenca) te ye ñakare niandre ngwarobo kwe.

Gobran sribikä jondron noaindreta täte kräke ara (ANAM, MINSA) aune Konkreso General, aratre reba, jondron noain ngwenata iäte, ni jutate i o nire kwe jondron nianka ngwarobo käte ye i , ño erere ngwane näin jondron krire ñököta, netani ye täte.

(Conclusiones), kuke nemani bare.

(Las Cuencas Hidrográficas), kä ñö ngwäre, tä nierara ütiäte, tä jondron ngoboa bitiká, drekwa nire, krire aune drekwa nierara tä te, biti ni nireta nüne, ara ñö metrerere, abökän biti ni nire (campeinas) aune ngäbereta nüne.

(El Cambio Climático) kätä nikwite, netä (Cuencas Hidrográficas) kä ñö ngwäre, Tabasara aune (Chucunaque) nianta ngwarobp kwe, kä ngirekwe, ká kite ngörötökä aune ñü nökäin krübätekwe ñö neme kri, kä niken ñöte.

(Los Convenios Internacionales) kuke dätebare gwaire gobran kwati ben (Constitución) aune lei tä kabre (República) kä (Panamá) kwe, käite kuke lei dä tera tärä ükanite, kwe dre erere noain reba kwe, kä nikwite (Cambio Climático) ye köböire ni ñakare rebadre tare nike dikaro aune juta kwatire rebadre juto kräke.

Nitre gobrane aune ni nünaka juta kwatire te tä, ñö ngwä (Cuencas Hidrográficas) ngboa bitiká, kraka biti aune tädre käre käre, ñokisete jondron yete biti nita nire, sribidre biti, juta dätera kri, akwa ñakare gadrekä aune tädre ni mare ngwane kräke.

Kuke sribira ketare ketare.

1. Ká ñó ngwäre (Cuenca Hidrográfica) tää mä juitaitea, mike gare.
2. Dredre noainta tá, kä ñó ngwäre (Cuenca Hidrográfica) mä kaite nien ngwarobo, niere aune tä nökaikä, kä nikwite (Cambio Climático) Köböire erato, mäkwe nie.
3. Kuke meden meden dätebare gwaire gobran menteni kwati ben aune lei meden meden bäri ütiäte tä ükanite, ká nikwite (Cambio Climático) aune kä ñó ngwäre (Cuencas Hidrográficas) bötä mäke nie.

Täräkä Biti, Tärä Ne Dätebare.

1. ¿Qué es una Cuenca Hidrográfica? Folleto, Publicación de USDA-NRCS, Area del Caribe, San Juan, PR BF-05/01.
2. José María Franquet Bernis. Agua que no has de beber. 60 Respuestas al Plan Hidrológico Nacional.
3. Constitución Política Nacional.
4. Gaceta Oficial de la República de Panamá.
5. www.anam.gob.pa
6. www.mida.gob.pa
7. www.minsa.gob.pa
8. www.sinaproc.gob.pa